Gemeente Amsterdam

Raadsinformatiebrief

Aan:	De leden van de gemeenteraad van Amsterdam
Datum	27 juni 2024
Portefeuille(s)	Openbare Orde en Veiligheid
Portefeuillehouder(s):	Femke Halsema
Behandeld door	Directie Openbare Orde en Veiligheid, secretariaat.oov@amsterdam.nl
Onderwerp	Stand van zaken aanpak straatdealen binnenstad

Geachte leden van de gemeenteraad,

Met deze brief informeer ik u namens de driehoek over de stand van zaken en de nieuwe plannen van de aanpak van het straatdealen in (nep)drugs in de binnenstad. De aanpak straatdealen is een van de prioriteiten in de Aanpak Binnenstad. Eerst informeer ik u over de vier strategieën die wij in de aanpak hanteren. Vervolgens schets ik u de huidige stand van zaken in de uitvoering van alle interventies. Hierna ga ik in op waar de aanpak tot nu toe wel en niet succesvol is geweest. Als laatste informeer ik u over enkele nieuwe interventies en vraag ik uw instemming met een aantal nieuwe voorstellen.

Met deze brief doe ik de toezeggingen TA2023-000831 (om u te informeren over de stand van zaken van de aanpak straatdealen) en TA2023-001517 (om u te informeren over 'struikelhobbels' en andere maatregelen) af. Ik bouw hierbij verder op de eerdere brieven over de aanpak straatdealen in januari 2021 en april 2022.

<u>Aanpak straatdealen binnenstad</u>
De aanpak straatdealen binnenstad wordt op programmatische wijze uitgevoerd. In bijlage 1 is de aanpak schematisch weergegeven. Onze ambitie is om duurzaam de onveiligheid in de binnenstad als gevolg van het straatdealen te verminderen. De doelen van de aanpak zijn minder actieve straatdealers in de binnenstad, minder overlast en criminaliteit door dealers en minder nieuwe aanwas van dealers.

De aanpak kent vier strategieën met daarbinnen diverse inspanningen die tezamen een integrale aanpak van het straatdealen in de binnenstad vormen:

- De preventieve strategie van de *gebiedsgerichte gelegenheidsbeperking* richt zich op het minder aantrekkelijk maken van de binnenstad voor straatdealers door bijvoorbeeld maatregelen in de fysieke ruimte en meer toezicht.
- De ook preventieve strategie van de *bezoekersgerichte gelegenheidsbeperking* heeft als doel feesttoeristen, de belangrijkste doelgroep van straatdealers, ervan te weerhouden om naar Amsterdam te komen. Of, als ze toch eenmaal hier zijn, om op straat bij dealers te kopen.
- *Rechtshandhaving* (aanhouden, vervolgen, berechten en sanctioneren van straatdealers, zowel strafrechtelijk als bestuursrechtelijk) is de repressieve strategie. Rechtshandhaving moet eraan bijdragen dat zowel de samenleving als de dealers zelf zien dat opgetreden wordt

tegen straatdealers en dat zij niet ´wegkomen´ met hun criminele gedrag (normbevestiging). Ook moet rechtshandhaving eraan bijdragen dat aangehouden dealers niet doorgaan en *potentiële* dealers niet starten met straatdealen.
- De curatieve strategie van *ondersteuning en hulpverlening* is erop gericht dat dealers hun gedrag gaan aanpassen, zodanig dat zij niet meer of in elk geval veel minder straatdealen.

Stand van zaken uitvoering maatregelen
Hieronder schets ik per strategie de stand van zaken. Bijlage 2 geeft een meer gedetailleerde beschrijving van alle maatregelen in de aanpak. Welke specifieke interventies zijn al in uitvoering of afgerond? En wat is de opbrengst ervan? Welke interventies zijn bekeken en/of uitgeprobeerd maar afgevallen? Welke maatregelen staan nog op de rol voor dit jaar en welke daarvan behoeven een beslissing van uw raad? Bijlage 3 is een factsheet met de belangrijkste onderzoeksresultaten sinds de vorige raadsbrief.

Voortgang inspanningen gebiedsgerichte gelegenheidsbeperking
De gebiedsinterventies worden op elkaar afgestemd, uitgevoerd en soms ook getest en afhankelijk daarvan wel of niet verder toegepast. De hotspot-aanpak in het Wallengebied is de belangrijkste interventie binnen deze strategie. Tot nu toe zijn er negen hotspots (stegen of straten op veelal de Burgwallen Oudezijde met ernstige dealerproblematiek) aangepakt. Dit gebeurt met (nieuw of extra) cameratoezicht en/of een lichtinterventie zoals projecties van de waarschuwingscampagne tegen dealers en/of fysieke interventies. Een voorbeeld van het laatste is het plaatsen van bloembakken in de nissen van een pand op de Zeedijk, waarin veel dealers rondhingen. Meestal hebben deze interventies een positief resultaat voor die specifieke locatie gehad.

Ook worden binnen deze strategie onorthodoxe maatregelen uitgetest, bijvoorbeeld om hangen of zitten van dealers tegen te gaan op heel specifieke plekken die met meer algemene maatregelen als cameratoezicht of licht niet bereikt worden. Eind februari heeft de raad in een motie uitgesproken tegen vijandige architectuur, zoals boltegels en anti-zit spikes, te zijn. Om deze reden is de aanpak straatdealen met dit soort interventies gestopt.

Vrijwel alle voorstellen, die de Wallenondernemers in hun brandbrief hebben gedaan (zie vorige raadsbrief van april 2022), zijn in de afgelopen twee jaar tot uitvoering gekomen. In 2023 is er een enquête geweest onder een veertigtal ondernemers van het Wallengebied over de straatdealproblematiek en wat gemeente en ondernemers hier apart en gezamenlijk aan kunnen doen. Aan de hand van de uitkomsten hiervan worden dit jaar samen met ondernemers extra interventies uitgewerkt en uitgevoerd.

Voortgang inspanningen bezoekersgerichte gelegenheidsbeperking.
De belangrijkste interventies in deze strategie zijn de bezoekerscampagnes waarover u vorig jaar al separaat bent geïnformeerd.[1] Allereerst gaat het hierbij om de 'Stay Away'- campagne die gestart is in maart 2023. Deze had als doel Britse 'feesttoeristen', een belangrijke doelgroep van

[1] Raadsinformatiebrieven *Overzicht bezoekerscampagnes* van 28 maart 2023 en *Voortgang campagnes bezoekers* van 27 november 2023.

straatdealers, te ontmoedigen naar Amsterdam te komen. Deze ontmoedigingscampagne wordt nu in aangepaste vorm onder de noemer 'Amsterdam Rules' voortgezet en ook naar andere groepen feesttoeristen uitgebreid. Op 13 maart jl. heeft wethouder Mbarki u hierover mondeling geïnformeerd in de raadscommissie Stadsontwikkeling.

Daarnaast loopt vanaf begin 2023 de succesvolle Gedragscampagne *How to Amsterdam,* die bezoekers van de binnenstad aangeeft hoe zij zich het beste kunnen gedragen om overlast in Amsterdam binnen de perken te houden. In deze campagne zitten ook specifieke uitingen die bezoekers moeten stimuleren straatdealers te negeren: 'Don't buy from streetdealers because it's illegal/dangerous'. Deze campagne zet de rest van het jaar in het bijzonder in op direct persoonlijk contact met de doelgroep door nieuwe, interactieve uitingsvormen op straat.

Voortgang inspanningen rechtshandhaving
Het verkopen van (nep)drugs is verboden volgens de APV. Daarnaast is het in bezit hebben of verkopen van echte drugs volgens de Opiumwet verboden. De politie kan namens de burgemeester iemand die dealt in het Algemeen Overlastgebied (AOG) Centrum[2] een verblijfsverbod van 24 uur (een '24-uurtje') opleggen voor dit gebied. Ook kunnen straatdealers in dit gebied voor hinderlijk rondhangen een 24-uurtje krijgen. In 2022 en 2023 werden er 630 resp. 641 24-uurtjes voor deze gedragingen (straatdealen of hinderlijk rondhangen) in het Centrum opgelegd. Dit waren er duidelijk meer dan de jaren hiervoor (zie bijlage 3 voor deze en andere cijfers). De burgemeester kan dealers die in een AOG voor de tweede keer binnen één jaar een 24 uurtje opgelegd krijgen voor dealen een verblijfsverbod opleggen van één maand.

Daarnaast kan de burgemeester een dealer die al twee keer een verblijfsverbod voor dealen heeft gehad in het Dealeroverlastgebied (betreft exact zelfde gebied als het AOG Centrum) en nog een keer voor dealen worden aangehouden, een verblijfsverbod voor drie en bij verdere recidive zes maanden opleggen. Het interne proces om te komen tot het opleggen van deze langdurige verblijfsverboden is verkort, waardoor straatdealers deze eerder opgelegd krijgen. In 2022 zijn 174 langdurige DOG-verblijfsverboden opgelegd en 172 in 2023.

Sinds voorjaar 2022 (einde coronabeperkingen) houdt de politie weer gedurende enkele dagen per maand de reguliere districtelijke acties. Deze acties richten zich op allerlei vormen van overlast en criminaliteit, in de praktijk vaak straatdealen en zakkenrollerij. Het OM sluit geregeld aan bij deze acties. Vanaf medio 2022 is ook de AVIM (vreemdelingenpolitie) hierbij aangesloten gezien het relatief hoge aantal vreemdelingen onder de overlastgevers. Een maatregel die nadrukkelijk gevoeld wordt door straatdealers is de inbeslagname van het aangetroffen geld door de politie. Deze maatregel houdt doorgaans stand bij de rechter.

De vervolging van straatdealers is met succes aangescherpt. Er is een grotere instroom van APV-zaken straatdealen (474 zaken in 2022 en 392 zaken in 2023) ten opzichte van de twee voorgaande jaren. Bovendien worden deze zaken veel sneller voor de rechter gebracht: de doorlooptijden zijn in 2022 flink verkort. Er is dus meer lik op stuk. De rechters leggen relatief vaker hechtenis op bij de APV-zaken straatdealen (11% in 2020 en 25% in 2022). En in het geval van veelvuldige recidive

[2] Het AOG Centrum betreft exact hetzelfde gebied als het Dealeroverlastgebied. Zie ook https://maps.amsterdam.nl/overlast/

wordt er vaker een rechterlijk gebiedsverbod geëist. Door het maatwerk seponeert het OM duidelijk minder APV-straatdealzaken (63% in 2020 en 29% in 2022). De gemiddelde doorlooptijd tussen pleegdatum en eindvonnis bij de rechtbank is zelf sterk gedaald (van 602 dagen in 2020 tot 175 dagen in 2022). In bijlage 3 zijn deze en meer cijfers te vinden.

Voortgang inspanningen ondersteuning en hulpverlening.
Aan de inspanningen die moeten bijdragen aan gedragsverandering bij straatdealers, is hard gewerkt, maar deze zijn pas deels tot uitvoering gekomen. In de praktijk blijken deze namelijk veel tijd en geregel met zich mee te brengen. Dit komt onder andere door de strenge eisen die gesteld worden in de privacywetgeving aan het uitwisselen van persoonsgegevens. Daarnaast zijn straatdealers een moeilijke doelgroep. Zo is hun motivatie om hulp te aanvaarden vaak laag. Dealers die hulp accepteren maken bovendien lang niet altijd hun hulptraject af en/of stoppen tijdens hun hulptraject niet met dealen.

Na in coronatijd 'on hold' te hebben gestaan, lopen sinds de tweede helft van 2023 weer elk weekend straatcoaches rond in het Wallengebied. Zij proberen jonge straatdealers (tot en met 23 jaar oud) waar te nemen en te herkennen. Geprobeerd wordt hun informatie opvolging te geven in het stadsdeel, waar de jonge dealers wonen door bijvoorbeeld een huisbezoek. Het lokaal overlastveelplegeroverleg bespreekt een deel van de oudere (23+ jaar) straatdealers. In dit overleg zitten zowel veiligheids- als zorgpartijen, die adviseren over een geschikte interventie voor een straatdealer of andere overlastveelplegers.

Daarnaast zijn er binnen deze strategie diverse andere inspanningen in voorbereiding, zoals de inzet van *credible messengers* op pilotbasis, waar binnenkort mee gestart wordt. Met het Actiecentrum Veiligheid en Zorg wordt verkend in hoeverre aanvullende interventies nodig zijn om de straatdealproblematiek tegen te gaan voor personen die reeds in een persoonsgerichte aanpak zitten. Daarnaast gaan de groeps- en netwerkaanpakken van de stadsdelen beter benut worden. In de loop van dit jaar zal een en ander verder vorm krijgen.

<u>Effecten aanpak tot nu toe</u>
De resultaten van de aanpak straatdealen binnenstad laten een gemengd beeld zien. De hotspotaanpak slaagt erin specifieke straten en stegen (vrijwel) vrij van straatdealers te krijgen. Desondanks blijft het aantal bewoners, dat ernstige overlast van dealers ervaart, op een redelijk stabiel hoog niveau zeker op de Burgwallen Oudezijde.[3] De ondernemers van de Zeedijk e.o. hebben in april jl. een nieuwe brandbrief gestuurd over de straatdealerproblematiek. In bijlage 4 treft u de antwoordbrief aan. Ook professionals die veel in de binnenstad rondlopen (zoals politie, handhavers en hosts) zien na corona eerder een toename dan afname van het aantal straatdealers.

De campagnes zijn volgens evaluatieonderzoeken goed bekend bij bezoekers en duidelijk in wat ze beogen. Maar het aantal bezoekers van Amsterdam in 2023 zit na een coronadip op een nog hoger niveau dan het topjaar 2019 en in de komende jaren wordt in alle toekomstscenario´s een verdere stijging verwacht (zie grafiek in bijlage 3). De grote aantallen feesttoeristen onder hen

[3] 84% van de bewoners van de Burgwallen Oudezijde heeft volgens de Binnenstadenquête in het afgelopen jaar overlast ervaren van straatdealen, van wie het grootste deel ernstige overlast. Zie ook de factsheet (bijlage 3).

vormen de doelgroep en oorzaak van het straatdealen in de binnenstad. Zonder een duidelijke afname van het aantal feesttoeristen, de voornaamste doelgroep van straatdealers, zal het lastig blijven het aantal straatdealers in de binnenstad substantieel omlaag te krijgen.

In de rechtshandhaving slagen we erin meer lik-op-stuk te realiseren. Dit gebeurt door meer dealers aan te houden tijdens de speciale districtelijke politie acties, verblijfverboden op te leggen, dealers te vervolgen en hen sneller te berechten. Op de aangehouden dealers heeft dit zeker effect. Zo houden verblijfsverboden doorgaans de betrokken dealers daadwerkelijk uit het DOG-gebied. Wel keren zij na afloop van het verblijfsverbod vaak weer terug. Ook zien professionals nog steeds nieuwe aanwas van dealers die hun geluk op straat in de binnenstad beproeven. Wat ook niet meewerkt is dat de politiecapaciteit in het algemeen en zeker in de binnenstad erg onder druk staat. Dit komt onder meer doordat vaak bijstand moet worden geleverd voor de begeleiding van demonstraties, inzet van ME en taken op het gebied van bewaken en beveiligen. Tot slot blijft het lastig voor de politie om straatdealers op heterdaad te betrappen. De politie moet echt het aanbieden van drugs ("hey, psst…") of de deal zelf waarnemen. Dealers zijn streetwise en berekenend en weten dit. Zij doen daarom veel moeite om het dealen buiten het zicht van politie en camera's plaats te laten vinden, verdelen de taken en verstoppen de drugs.

Er is een goede start gemaakt met de activiteiten om gedragsverandering te bevorderen, maar het organiseren hiervan en het vervolgens structureel ombuigen van gedrag bij dealers is lastig. Al met al worden er op onderdelen zeker successen geboekt, maar zijn de strategische doelen nog niet onder handbereik.

<u>Extra tandje erbij</u>
Gezien het hiervoor geschetste beeld zijn er extra stappen nodig om, vaak binnen de beperkt beschikbare capaciteit, toch meer te bereiken. De nieuwe interventies die in de loop van dit jaar uitgevoerd gaan worden, kunt u vinden in bijlage 2. Het gaat hierbij onder meer om het aanpakken van nieuwe hotspots, innovatieve interventies in het gebied en met ondernemers. Een nieuwe campagne is van start gegaan om feesttoeristen zowel te ontmoedigen naar Amsterdam te komen als, wanneer ze al in de stad zijn, zich niet in te laten met straatdealers. Diverse interventies die het gedrag van dealers moeten ombuigen, zullen in het tweede halfjaar van 2024 vorm krijgen.

Wij willen de lik-op-stukaanpak verder aanscherpen met een aantal nieuwe maatregelen. Ik zal u later dit jaar een aantal APV-wijzigingen voorleggen, die het regime van dealerverblijfsverboden aanscherpen. Zo ben ik voornemens u voor te leggen het kortdurend verblijfsverbod bij aanhouding voor straatdealen in het DOG te verlengen van 24 naar 48 uur. Daarnaast wil ik een 1-maands dealerverblijfsverbod met onmiddellijke ingang kunnen opleggen bij dealers die voor de tweede keer in de fout gaan. Blijft een dealer recidiveren binnen een bepaalde periode dan wil ik hem vanaf de vierde aanhouding standaard een dealerverblijfsverbod voor 6 maanden kunnen opleggen.[4] Deze voornemens zullen in de komende weken de inspraak in gebracht gaan worden. In de herfst zal ik u de concrete, voor te stellen APV-wijzigingen voorleggen.

[4] Bij de derde overtreding binnen een bepaalde tijd kan een 3-maandsverbod worden opgelegd.

Afsluiting

Met de voorgestelde extra maatregelen hopen we een extra slag te maken in het aanpakken van het hardnekkig probleem van het straatdealen in de binnenstad. In de eerste helft van 2025 zal ik u opnieuw informeren over de voortgang ervan.

Met vriendelijke groet,
Namens de driehoek,

Femke Halsema
Burgemeester

Bijlagen

1. Doelen-Inspanningen-Netwerk (DIN) aanpak straatdealers
2. Voortgangsrapportage inspanningen aanpak straatdealers
3. Factsheet straatdealers in de Amsterdamse binnenstad
4. Antwoordbrief burgemeester op de brandbrief van de BIZ Zeedijk e.o. over de straatdealproblematiek